

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΣΚΟΥΡΗ**
v.skouris@realnews.gr

Περιοχή υψηλής προτεραιότητας για την εξωτερική πολιτική της Αγκυρας αποτέλεσαν και αποτελούν τα δυτικά Βαλκάνια.

Η γείτονα χώρα εκμεταλλεύεται τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς στην περιοχή και τα έξι εκατομμύρια Τούρκων πολιτών βαλκανικής καταγωγής που ζουν στην Τουρκία. Οι πλέον ισχυροί δεσμοί της Αγκυρας είναι με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, με τον Βοσνιομουσουλμάνο ηγέτη **Μπακίρ Ιζετμπέκοβιτς** να αποτελεί προνομιακό συνομιλητή του **Ταγίπ Ερντογάν**, με την Αλβανία (ο **Εντι Ράμα** διατηρεί επίσης το ίδιο στενό δεσμό με τον Τούρκο Πρόεδρο) και με το Κόσοβο, την ανεξαρτησία του οποίου η Αγκυρα υποστήριζε εξ αρχής.

Κύρια εργαλεία για την προώθηση των στόχων της τουρκικής πολιτικής στα Βαλκάνια, σύμφωνα με κορυφαίες διπλωματικές πηγές, είναι:

- ▶ Η Τουρκική Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ΤΙΚΑ), η οποία χρηματοδοτεί αναπτυξιακά έργα σε περιοχές με μουσουλμανικούς πληθυσμούς και διοργανώνει εκδηλώσεις με τις οποίες προωθείται η θετική εικόνα της Τουρκίας στο εξωτερικό.

- ▶ Η Διεύθυνση Θρησκευτικών Υποθέσεων της Τουρκικής Πρωθυπουργίας (DIYANET), κύρια αποστολή της οποίας είναι η κάλυψη των θρησκευτικών αναγκών των μουσουλμάνων (ανέγερση και ανακαίνιση τεμενών, επιμόρφωση ιμάμηδων, λειτουργία κορανικών σχολείων).

- ▶ Η Υπηρεσία Υποτροφιών του υπουργείου Παιδείας (ΥΤΒ), η οποία χορηγεί υποτροφίες σε σπουδαστές των κρατών της περιοχής για την πραγματοποίηση σπουδών σε τουρκικά πανεπιστήμια.

- ▶ Το πολιτιστικό ίδρυμα «Yumus Emre», το οποίο διοργανώνει τμήματα εκμάθησης της τουρκικής γλώσσας και προωθεί τον πολιτισμό και τις παραδόσεις της χώρας.

Η τουρκική διείσδυση στα Βαλκάνια, σύμφωνα με μελέτες και εκθέσεις αρμόδιων υπηρεσιών, που είναι σε γνώση της **Realnews**, έχει ανά χώρα της περιοχής ως εξής:

© Αλβανία

Η Τουρκία -και αξίζει αυτό να σημειωθεί- εξαρχώς υποστηρίζει το κόμμα των Τσάμηδων (PDIU), παρέχοντας διακριτική υποστήριξη και διατηρώντας ειδική σχέση με τον επικεφαλής **Σπετίμ Ιντρίζι**, αλλά και με Τσάμηδες τοπικούς αξιωματούχους, επιδιώκοντας αδελφοποίηση με περιοχές της Τουρκίας, όπου δραστηριοποιούνται οργανώσεις Τσάμηδων.

Σημείο τριβής στις σχέσεις Αγκυρας - Τιράνων αποτελεί η παρουσία γκιουλενικών δομών στην Αλβανία. Ο Τούρκος Πρόεδρος, κατά τη διάρκεια επίσκεψής του εκεί τον Μάιο του 2015, είχε καταφερθεί εναντίον «της τρομοκρατικής οργάνωσης που απειλεί την Τουρκία και λειτουργεί και στην Αλβανία», αναφερόμενος, προφανώς, στην οργάνωση του **Φετουλάχ Γκιουλέν**, που έχει δημιουργήσει το μεγαλύτερο δίκτυο εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην χώρα. Παρά

Τα ύποπτα παιχνίδια του Ερντογάν στα Βαλκάνια

Η τουρκική διείσδυση στους μουσουλμανικούς πληθυσμούς που ζουν στις γειτονικές χώρες. Τι επιδιώκει ο «σουλτάνος» και ποιοι είναι οι προνομιακοί συνομιλητές του

τις τουρκικές πιέσεις, τα ιδρύματα αυτά εξακολουθούν να λειτουργούν. Πρόκειται για περίπου 14 σχολικές μονάδες-παραρτήματα των (γκιουλενικών) τουρκικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων «Mehmet Akif» και «Turgut Ozal» και για το ιδιωτικό Πανεπιστήμιο ΕΠΟΚΑ (γκιουλενική δομή με αμερικανικό εκπαιδευτικό σύστημα). Τον Σεπτέμβριο του 2016 κυκλοφόρησε κατάλογος 12 αλβανικών εκπαιδευτηρίων, των οποίων αναστέλλεται η λειτουργία για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και το ιεροδιδασκαλείο Ελμπασάν (Ilirial), το οποίο ανήκε στο σύστημα Γκιουλέν. Η απόφαση αυτή όμως, σύμφωνα με αρμόδιες πηγές, δεν θίγει τα κύρια εκπαιδευτήρια του συστήματος Γκιουλέν.

Σημειώνεται, επίσης, ότι κατά την επίσκεψη του τότε Αλβανού Προέδρου **Μπουγιάρ Νισάνι** στην Τουρκία (20-21/12/2016) ο Ερντογάν τον ενημέρωσε για τη δημιουργία ιδρύματος, το οποίο θα αναλάβει -ως ομπρέλα- όλα τα ιδρύματα Γκιουλέν στην Αλβανία.

Στην Αλβανία, πάντως, λειτουργούν και παραρτήματα του τουρκικού πολιτιστικού κέντρου «Yumus Emre», καθώς και ιερατικές σχολές. Η τουρκική πλευρά προωθεί, ως ευθέως ανταγωνιστικά προς τα γκιουλενικά σχολεία, σχολεία του ιδρύματος «Maarif» του τουρκικού υπουργείου Παιδείας.

Αν και η αλβανική κυβέρνηση δείχνει αξιοσημείωτες αντιστάσεις σε τουρκικές πιέσεις για κλείσιμο γκιουλενικών σχολείων, δεν φαίνεται να ισχύει το ίδιο για άλλους τομείς της οικονομίας, όπως τον κατασκευαστικό, στον οποίο οι σχετικές πιέσεις του Τούρκου Προέδρου έδειξαν να έχουν αποτελέσματα. Συγκεκριμένα, τον Σεπτέμβριο του 2016 ακυρώθηκαν μεγάλες συμβάσεις τουρκικών εταιρειών (Vendeka και Suzer), οι οποίες είχαν κερδίσει σχετικούς διεθνείς διαγωνισμούς (οδικός άξονας Δυρραχίου - συνόρων με Κόσοβο και υδροηλεκτρικός σταθμός Skavica). Οι ανωτέρω εταιρείες

Η στρατηγική της Αγκυρας

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΤΣΑΜΗΔΕΣ
Η Τουρκία υποστηρίζει το κόμμα των Τσάμηδων (PDIU), παρέχοντας διακριτική υποστήριξη και διατηρώντας ειδική σχέση με τον επικεφαλής κ. Ιντρίζι, αλλά και με Τσάμηδες τοπικούς αξιωματούχους, επιδιώκοντας αδελφοποίηση με περιοχές της Τουρκίας, όπου δραστηριοποιούνται οργανώσεις Τσάμηδων

ΓΛΩΣΣΑ
Η τουρκική μειονότητα είναι επισήμως αναγνωρισμένη στο Κόσοβο και ανέρχεται σε περίπου 20.000 άτομα, ενώ, σύμφωνα με τις τουρκικές Αρχές, η τουρκική γλώσσα ομιλείται συνολικά από 300.000 Κοσοβάρους

φέρονται ότι έχουν διασυνδέσεις με την οργάνωση FETO. Οι τουρκικές επενδύσεις στην Αλβανία ανήλθαν για το 2016 σε 485 εκατ. ευρώ, έναντι 451 εκατ. ευρώ για το 2015, ενώ οι συνολικές τουρκικές επενδύσεις στην Αλβανία ξεπερνούν το 1 δισ. ευρώ. Αυτή τη στιγμή δραστηριοποιούνται 453 τουρκικές επιχειρήσεις σε διάφορους τομείς της οικονομίας (τράπεζες, τηλεπικοινωνίες, εκπαίδευση, υγεία και ενέργεια). Πάντως, αξίζει να σημειωθεί

και η εν εξελίξει χρεοκοπία της μεγαλύτερης μέχρι σήμερα τουρκικής επένδυσης στην Αλβανία (χαλυβουργία Kurum), που είχε αναλάβει την ιδιωτικοποίηση των τεσσάρων υδροηλεκτρικών σταθμών της Αλβανίας (δύο εκ των οποίων βρίσκονται σε ομογενειακή περιοχή).
Εν τω μεταξύ, σύμφωνα με δηλώσεις του Αλβανού πρωθυπουργού Ε. Ράμα (κατά την επίσκεψή του στην Κωνσταντινούπολη στις 9/7/2017), προχωρά το σχέδιο για το αεροδρόμιο Αυλώνας, καθώς και η δημιουργία αλβανικού εθνικού αερομεταφορέα σε συνεργασία με τις Τουρκικές Αερογραμμές.
Ιδιαίτερα αξιόλογη είναι, τέλος, η δράση της Τουρκικής Υπηρεσίας Συνεργασίας και Συντονισμού (TIKA), της οποίας η (κατά βάση απολύτως πολιτική) στόχευση υλοποιείται διά της σύσφιξης των διμερών οικονομικών σχέσεων, της παροχής αναπτυξιακής βοήθειας στην Αλβανία και της ανάδειξης της εκεί πολιτιστικής κληρονομιάς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της εν λόγω δράσης είναι η συμφωνία που υπεγράφη τον Μάρτιο του 2014 μεταξύ του αλβανικού υπουργείου Πολιτισμού και της TIKA για την αποκατάσταση του ιστορικού κέντρου του Αργυροκάστρου. Επίσης, η TIKA χρηματοδότησε έργα για την ανανέωση του εξοπλισμού πληροφορικής του αλβανικού ΥΠΕΞ, αλλά και για την κατασκευή χώρου αθλοπαιδιών και την ανακαίνιση της επίπλωσης σε Κέντρο Παιδιών με προβλήματα ακοής στα Τίρανα.

© Κόσοβο
Η τουρκική μειονότητα είναι επισήμως αναγνωρισμένη στο Κόσοβο και ανέρχεται σε περίπου 20.000 άτομα, ενώ, σύμφωνα με τις τουρκικές Αρχές, η τουρκική γλώσσα ομιλείται συνολικά από 300.000 Κοσοβάρους. Σε αυτό το πλαίσιο, με απόφαση δημοτικών συμβουλίων, η τουρκική γλώσσα θα μπορούσε να καταστεί και επίσημη σε ορισμένες πόλεις.
Ορισμένα «γκιουλενικά» σχολεία εξακολουθούν να λειτουργούν στο Κόσοβο, χωρίς να έχει οριστικοποιηθεί η στάση που τελικά θα υιοθετήσει η Πρίστινα εν προκειμένω. Σε περσινή (27-29/12/2016) επίσκεψή του στην Αγκυρα ο Κοσοβάρος «Πρόεδρος» **Χασίμ Θάτσι** έγινε αποδέκτης παραπόνων από την τουρκική πλευρά αναφορικά με την κρινόμενη ως μη ικανοποιητική στάση των κοσοβάρικων Αρχών απέναντι στη FETO.
Η εδραίωση της τουρκικής επιρροής στο Κόσοβο, σύμφωνα με τις εκθέσεις των ιδίων αρμόδιων υπηρεσιών, επιδιώκεται και μέσω της ισχυρής οικονομικής διεύθυνσης, συμπεριλαμβανομένων επενδύσεων, με την Τουρκία να βρίσκεται στην τρίτη θέση -από πλευράς ξένων επενδυτών- στο Κόσοβο, ενώ οι επενδύσεις στον τομέα των αναθέσεων ανήλθαν το 2016 περίπου στο 1 δισ. ευρώ.

Ενδεικτικά σημειώνεται ότι Τούρκοι επενδυτές έχουν αναλάβει τη διαχείριση του αεροδρομίου της Πρίστινα (Limak, γαλλοτουρκική κοινοπραξία), την κατασκευή του σιδηροδρομικού δικτύου μεταξύ Κοσόβου και Αλβανίας και του αυτοκινητόδρομου Morine - Merdare (Bechtel-Enka, αμερικανοτουρκική κοινοπραξία), ενώ μεγάλη δραστηριότητα Τούρκων επιχειρηματιών παρατηρείται και στον τομέα της ενέργειας (εταιρείες διανομής ηλεκτρικού ρεύματος). Προσφάτως, μεγάλες τουρκικές επιχειρήσεις χρηματοδότησαν, σε συνεργασία με επιτόπια τουρκική αντιπροσωπεία, το νατοϊκό τουρκικό στρατιωτικό απόσπασμα και λοιπούς τουρκικούς φορείς για την παροχή γευμάτων iftar καθ' όλη τη διάρκεια του Ραμαζανίου.

Μεταξύ Τουρκίας και Κοσόβου έχουν επίσης υπογραφεί πολλές συμφωνίες συνεργασίας στους τομείς της εκπαίδευσης (περίπου 1 εκατ. Κοσοβάροι σπουδαστές φοιτούν σε τουρκικά πανεπιστήμια, στην πλειονότητά τους υπότροφοι του τουρκικού κράτους, στην πόλη Prizren λειτουργεί τουρκικό κολέγιο και στην Πρίστινα ιδιωτικό τουρκικό εκπαιδευτήριο, ενώ θρησκευτικά σχολεία-μεντρεσέδες υπάρχουν και στις δύο πόλεις), αλλά και του πολιτισμού (αναστήλωση μουσουλμανικών μνημείων μέσω TIKA κ.λπ.).
Οι δραστηριότητες της TIKA στο Κόσοβο είναι εντυπωσιακές (όπως, άλλωστε, και ο προϋπολογισμός της), κυρίως διά της ανάληψης χρηματοδότησης έργων υποδομής, αναστήλωσης μνημείων κ.ο.κ. Για παράδειγμα, η TIKA

Οι τουρκικές επενδύσεις στην Αλβανία ανήλθαν για το 2016 σε 485 εκατ. ευρώ, έναντι 451 εκατ. ευρώ που ήταν το 2015

χρηματοδότησε την αγορά ιατρικού, οδοντιατρικού και μικροβιολογικού εξοπλισμού για το ιατρικό κέντρο του δήμου Shtime, ενώ παρέιχε γεωργικά μηχανήματα σε αγρότες του δήμου Cijilan. Στο Κόσοβο, τέλος, δραστηριοποιείται και «επιτόπιο» προσωπικό της DIYANET.

© Βοσνία-Ερζεγοβίνη
Η Αγκυρα, με κύριο μοχλό την TIKA, αναπτύσσει έντονη εκπαιδευτική, πολιτιστική και αναπτυξιακή δραστηριότητα στη χώρα, κυρίως στη μουσουλμανική οντότητα. Προχωρεί στην αποκατάσταση οθωμανικών μνημείων και τζαμιών (επί παραδείγματι, στην ανακατασκευή του καταστραφέντος, το 1993, τεμένου Ferhat Pasha στην Banja Luka), στην κατασκευή νοσοκομείων, καθώς και στην ίδρυση και την ανακατασκευή σχολείων. Η TIKA χρηματοδότησε, επίσης, την κατασκευή χημικού-βιολογικού εργαστηρίου στο ισλαμικό κέντρο σπουδών (Medresa) Cazin Cemaluddin Ef. Causevic.
Όσον αφορά τον τομέα της εκπαίδευσης, σημειώνεται πως η τουρκική γλώσσα αποτελεί μάθημα επιλογής ως δεύτερη διδασκόμενη ξένη γλώσσα σε 5 καντόνια της FbiH. Προσφάτως, σε ορισμένα σχολεία στο Σεράγεβο παρατηρήθηκαν δράσεις προώθησης για την επιλογή της τουρκικής γλώσσας μέσω της παροχής προνομίων προς τους μαθητές, γεγονός το οποίο προκάλεσε διαμαρτυρίες προς το υπουργείο Παιδείας από την πλευρά των γονέων, που δεν συναινούν σε κάτι τέτοιο. Στη χώρα λειτουργούσαν, επίσης, τουρκικά σχολεία κάθε βαθμίδας, δηλαδή 15 εκπαιδευτικά ιδρύματα, μεταξύ αυτών ένα AEI, συμφερόντων της οργάνωσης «Bosna Sema» (οργάνωση που ιδρύθηκε στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη το 1998 από τον Γκιουλέν). Κατόπιν έντονων τουρκικών πιέσεων προς τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη για τερματισμό της λειτουργίας των εν λόγω ιδρυμάτων, η «Bosna Sema» μεταβίβασε όλα τα περιουσιακά της στοιχεία στην αμερικανική εταιρεία US Global Invest LLC. Η μεταβίβαση αυτή δεν ικανοποίησε την Αγκυρα, που θεωρεί την ανωτέρω εταιρεία βιτρίνα της οργάνωσης Γκιουλέν και επιμένει στο οριστικό κλείσιμό της, με αποτέλεσμα να ψυχρανθούν παροδικά οι σχέσεις του Τ. Ερντογάν με τον Μπ. Ιζετμπέγκοβιτς.

Στον τομέα των επενδύσεων συγκρατείται το

ENTI RAMA

ΧΑΣΙΜ ΘΑΤΣΙ

ΜΠΑΚΙΡ ΙΖΕΤΜΠΕΚΟΒΙΤΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η στρατηγική της Αγκυρας

« συνέχεια από τις σελ. 26-27

τουρκικό ενδιαφέρον για επέκταση του αεροδρομίου του Σερράγεβο, καθώς και η υπογραφή μνημονίου κατανόησης μεταξύ της τουρκικής τράπεζας Ziraat και της βοσνιακής θυγατρικής της (Ziraat Bank BH).

Στις 27 Οκτωβρίου 2016 ανακοινώθηκε η σύσταση κοινού Γραφείου Εμπορικών-Οικονομικών Υποθέσεων της Σερβίας και της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στην Τουρκία, ενώ στη συνέχεια συμφωνήθηκε ότι Σερβία και Βοσνία-Ερζεγοβίνη θα υλοποιήσουν, με «τουρκική υποστήριξη», πρόγραμμα κατασκευής υποδομών και συγκεκριμένα αυτοκινητοδρόμου ή και τμημάτων σιδηροδρομικού δικτύου. Στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τέλος, δραστηριοποιείται «επιτόπιο» προσωπικό της DIYANET.

© ΠΓΔΜ

Αμέσως μετά την απόπειρα του πραξικοπήματος στην Τουρκία (Ιούλιος 2016), η Αγκυρα ζήτησε την αναστολή της λειτουργίας των γκιουλενικών ιδρυμάτων στην ΠΓΔΜ, η ανταπόκριση όμως των Σκοπίων στα τουρκικά αιτήματα δεν ικανοποίησε καθόλου την Τουρκία, γεγονός που ίσως οφείλεται και στον τότε υπουργό Παιδείας **Pishtar Lutfiu**, αλβανικής καταγωγής και στέλεχος του DUI. Η διπλωματική αυτή πίεση εστιάσθηκε στα κολέγια Yayha Kemal (έξι παρτήματα) και το προσωπικό τους, καθώς και στη διαδικτυακή, πλέον, έκδοση του παρτητήματος στα Σκόπια της απαγορευθείσης στην Τουρκία εφημερίδας «Zaman». Η προηγούμενη κυβέρνηση του VMRO-DPMNE απέφυγε, αρχικά, να κλείσει τους εν λόγω φορείς, προβάλλοντας αρχικώς στην Αγκυρα το επιχείρημα ότι θα κλείσουν σταδιακά από μόνοι τους, καθώς τα άτομα τουρκικής καταγωγής θα σταματήσουν να συναλλάσσονται μαζί τους μετά το πραξικόπημα, λόγω της εκστρατείας πιέσεων που ανέλαβαν οι φορείς της τουρκικής μειονότητας στην ΠΓΔΜ. Φαίνεται πάντως ότι, υπό την ασφυκτική τουρκική πίεση, η προηγούμενη κυβέρνηση έλαβε τελικώς απόφαση για το κλείσιμό τους, την οποία όμως δεν εφάρμοσε. Η Αγκυρα καλεί τώρα την κυβέρνηση **Ζάεφ** να εφαρμόσει τις αποφάσεις της προηγούμενης κυβέρνησης περί κλεισίματος των γκιουλενικών φορέων. Από τις 11 Φεβρουαρίου η Τουρκία αποφάσισε να ακυρώσει τη διμερή συμφωνία αναγνώρισης πτυχίων με την ΠΓΔΜ (ίσχυε από το 1998), πιθανόν ως «αντίποινα» για τη μη συμμόρφωση των Σκοπίων στο αίτημα της Αγκυρας για κλείσιμο των γκιουλενικών σχολείων.

Η τουρκική μειονότητα στην ΠΓΔΜ αριθμεί περί τα 80.000 μέλη και αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη κοινότητα στην ΠΓΔΜ (3,9% του πληθυσμού κατά την απογραφή του 2002). Λαμβάνει βοήθεια και από την Τουρκία, μέσω φορέων όπως η ΤΙΚΑ και ο πολιτιστικός οργανισμός «Yunus Emre».

Στον τομέα της πολιτιστικής συνεργασίας, η τουρκική παρουσία στην ΠΓΔΜ είναι επίσης έντονη. Η Αγκυρα χορηγεί κρατικές υποτροφίες σε άπορους μαθητές της ΠΓΔΜ (ιδίως εκ της τουρκικής και αλβανικής μειονότητας ή εκ της κοινότητας των σλαβόφωνων μουσουλμάνων Τορμπεσί), συντηρεί οθωμανικά μνημεία και τεμένε με κονδύλια του τουρκικού αναπτυξιακού φορέα ΤΙΚΑ, ενώ στα Σκόπια λειτουργεί και παράρτημα του «Yunus Emre». Υπάρχουν, επίσης, δεκάδες αδελφοποιημένες πόλεις μεταξύ των δύο κρατών. Τέλος, οι ιδιαίτερες σχέσεις Τουρκίας - ΠΓΔΜ στον πολιτιστικό τομέα περιλαμβάνουν και την αρχαιολογική έρευνα.

Ως προς τις επενδύσεις, η Τουρκία αποτε-

λεί πλέον τον τρίτο μεγαλύτερο επενδυτή στην ΠΓΔΜ (από την πέμπτη θέση που κατείχε το 2015), με επενδύσεις ύψους 24,61 εκατ. ευρώ. Αξιοσημείωτο είναι, πάντως, ότι η αναφορά **Τσαβούσογλου** (κατά την επίσκεψή του στα Σκόπια στις 18 Ιουνίου) στις τουρκικές επενδύσεις 1,2 δισ. δολαρίων στην ΠΓΔΜ διαφέρει αισθητά από τα στοιχεία της κεντρικής τράπεζας της χώρας περί των τουρκικών επενδύσεων (214,6 εκατ. ευρώ). Σύμφωνα με τη ΜΚΟ BIRN, η αξία των τουρκικών επενδυτικών σχεδίων στη χώρα ανέρχεται σε 941 εκατ. ευρώ, με το ποσό αυτό να περιλαμβάνει αφενός ήδη υλοποιηθείσες επενδύσεις και αφετέρου επενδύσεις που έχουν ανακοινωθεί αλλά δεν έχουν -ακόμα τουλάχιστον- υλοποιηθεί.

Η τουρκική πλευρά επιδεικνύει επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον για οικονομική διείσδυση στην περιοχή του Sandzak, λόγω ιστορικών και θρησκευτικών δεσμών που δηλώνει ότι τη συνδέουν με τους κατοίκους της περιοχής αυτής. Πρόθεση να αναπτύξει δράση στην εν λόγω περιοχή έχει εκδηλώσει και η ΤΙΚΑ, ενώ στην επίσημη ιστοσελίδα του τουρκικού ΥΠΕΞ, το Sandzak χαρακτηρίζεται ως «γέφυρα φιλίας» Σερβίας-Τουρκίας. Στις συνομιλίες του αντιπροέδρου της ΤΙΚΑ, κ. **Τσετίν**, με τον Σέρβο αναπληρωτή πρωθυπουργό στις 28 Φεβρουαρίου, δόθηκε έμ-

τρίτη

Η τουρκική μειονότητα στην ΠΓΔΜ αριθμεί περί τα 80.000 μέλη και αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη κοινότητα στην ΠΓΔΜ (3,9% του πληθυσμού κατά την απογραφή του 2002)

άρνηση

Η Σερβία δεν έχει ικανοποιήσει το τουρκικό αίτημα για λειτουργία γενικού προξενείου στο Novi Pazar, αίτημα το οποίο εκκρεμεί τουλάχιστον μια πενταετία

Εκ των σημαντικότερων τουρκικών επιχειρηματικών ομίλων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή είναι οι Ziraat Bank, AD Skorje, IK Banka Halkbarik A. D. Skorje (τραπεζικός τομέας), TAV, Cevahir Holding, Pera Construction, Novatek, Tokar, Prodar (τομέας κατασκευών), Kurum Holding (τομέας μεταλλουργίας), Acibadem Sistina (νοσοκομειακός κλάδος). Η τουρκική εταιρεία TAV εκσυγχρόνισε και έχει αναλάβει τη λειτουργία αμφότερων των διεθνών αεροδρομίων σε Σκόπια και Οχρίδα, επένδυση που αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη ΑΞΕ (άμεση ξένη επένδυση) μέχρι σήμερα στην ΠΓΔΜ. Επίσης, έχει υπογραφεί συμφωνία διαχείρισης των σταθμών διόδων στον αυτοκινητόδρομο 10 της ΠΓΔΜ μεταξύ της τουρκικής εταιρείας Aselsan και της Κρατικής Εταιρείας Εθνικών Οδών της ΠΓΔΜ. Εσχάτως δε (Μάιος 2017) ανακοινώθηκε και επένδυση συνολικού ύψους 6 εκατ. ευρώ από τουρκική εταιρεία-προμηθευτή ηλεκτρονικών συστημάτων (Cagatay Kablo) για την κατασκευή εργοστασίου παραγωγής καλωδίων για οχήματα, το οποίο θα προμηθεύει με ηλεκτρικά καλώδια βελγική βιομηχανία κατασκευής λεωφορείων (Van Hool) που δραστηριοποιείται στην ΠΓΔΜ. Ως προς τις ανακοινωθείσες ΑΞΕ, η Τουρκία κατατάσσεται στην πρώτη θέση των χωρών προέλευσης, με 23 επενδυτικά σχέδια, συνολικής αξίας 941,02 εκατ. ευρώ. Η σημαντικότερη, από πλευράς αξίας, τουρκική επένδυση θα είναι αυτή της εταιρείας Limak, ύψους 250 εκατ. ευρώ (ακόμα σε πρώιμο στάδιο υλοποίησης).

© Σερβία

Το Βελιγράδι αντιμετωπίζει θετικά τις κινήσεις της τουρκικής πλευράς για εξαγορά σερβικών τραπεζών, βελτίωση της αεροπορικής σύνδεσης των δύο χωρών και συνεργασία στον τουριστικό τομέα και στη συντήρηση μνημείων. Ειδικά στο πλαίσιο της Συμφωνίας Οικονομικής Συνεργασίας, λειτουργεί και σχετική επιτροπή (Joint Economic Commission).

φαση στην αξιολόγηση της υλοποίησης επτά προγραμμάτων της ΤΙΚΑ στη Σερβία. Ο κ. **Λιάτς** ζήτησε η δραστηριότητα της ΤΙΚΑ να μην περιορίζεται μόνο στο Sandzak, ενώ πρότεινε να αναλάβει την αναστήλωση του χριστιανικού μοναστηρίου Sopocani, πρόταση που έγινε δεκτή από τον κ. Τσετίν.

Μεγάλη αύξηση παρουσίασαν κατά το 2016 οι τουρκικές επενδύσεις στη Σερβία, με το ύψος τους να εκτιμάται σε 80 εκατ. δολάρια. Υπενθυμίζεται ότι ο αριθμός των τουρκικών επενδύσεων στη σερβική αγορά υπερτριπλασιάστηκε κατά την τελευταία τετραετία. Το 2016 καταχωρήθηκαν 136 νέες τουρκικές επιχειρήσεις στη Σερβία, ενώ 23 επιπλέον εταιρείες έχουν ήδη καταγραφεί από το 2017. Η συνολική αξία των τουρκικών επενδύσεων στη Σερβία, από το 2006 μέχρι σήμερα, εκτιμάται σε πάνω από 45 εκατ. δολάρια.

Η Σερβία, ωστόσο, δεν έχει ικανοποιήσει το τουρκικό αίτημα για λειτουργία γενικού προξενείου στο Novi Pazar, αίτημα το οποίο εκκρεμεί τουλάχιστον μια πενταετία, προκειμένου να αποτραπεί ενδεχόμενη αύξηση της τουρκικής επιρροής στους εκεί διαβιούντες μουσουλμάνους.

Ενώπιον, τέλος, πειστικών τουρκικών αιτημάτων για την παύση λειτουργίας τριών σχολείων του ιδρύματος Γκιουλέν στη Σερβία, το Βελιγράδι έχει δηλώσει ότι δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία για σχετικές παράνομες δραστηριότητες.

ZORAN ZAEV